

Vrijstellingen in de CSRD¹

drs. C.M. Roozen RA en dr. S.F.W. Vereijken-Van den Bosch MSc

De *Corporate Sustainability Reporting Directive* ("CSRD") vervult een centrale rol in duurzaamheidsrapportering en wordt gezien als een onmisbaar instrument van de Europese Unie ("EU") om de overgang naar een duurzame economie te bevorderen.² De rapporteringsverplichtingen van de CSRD zijn nader uitgewerkt in de zogenaamde *European Sustainability Reporting Standards* ("ESRS"), welke direct van toepassing zijn op de ondernemingen die onder de reikwijdte van de CSRD vallen.

De invoering van de CSRD heeft aanzienlijke gevolgen voor het rapporteringslandschap, met een groter aantal ondernemingen dat onder de reikwijdte valt en nieuwe eisen voor duurzaamheidsrapportering en assurance. Voor een overzicht van de reikwijdte van de CSRD wordt verwezen naar onze eerdere bijdrage voor dit tijdschrift.³ In de huidige bijdrage worden de vrijstellingen in de CSRD beschreven en geïllustreerd met een aantal (praktijk)voorbeelden. Nu de CSRD, anders dan de ESRS,⁴ door de lidstaten moet worden geïmplementeerd in nationale wetgeving, is tevens gekeken naar de implementatie daarvan in de Nederlandse wetgeving. Inmiddels heeft de consultatie plaatsgevonden van het conceptwetsvoorstel ter implementatie van de CSRD (hierna: "conceptwetsvoorstel")⁵ en van het implementatiebesluit richtlijn duurzaamheidsrapportering (hierna: "consultatie implementatiebesluit") welke de CSRD in de Nederlandse wetgeving implementeren.⁶ We sluiten de bijdrage af met enkele conclusies en aanbevelingen.⁷

1. Reikwijdte en vrijstellingen

In de CSRD wordt een aanzienlijk breder toepassingsbereik gehanteerd dan in diens voorganger, de *Non-Financial Reporting Directive* ("NFRD").⁸ Dit betreft niet alleen het aantal ondernemingen dat onder de CSRD valt maar ook de indirecte impact

van de rapporteringsverplichtingen op toeleveranciers en afnemers binnen de waardeketen van CSRD-plichtige ondernemingen, evenals het extraterritoriale effect dat voortvloeit uit de CSRD.⁹

Een overzicht van de reikwijdte van de CSRD is weer gegeven in Tabel A.

Tabel A: Algemene reikwijdte CSRD

Boekjaren startend op of vanaf	Van toepassing op:
1 januari 2024	Grote organisaties van openbaar belang ("OOB") ¹⁰

1. Kees Roozen RA is werkzaam bij V&A accountants-adviseurs B.V. en is daarnaast lecturer aan Tilburg School of Economics and Management (TiSEM) van Tilburg University. Steffie Vereijken-van den Bosch is als universitair docent verbonden aan het departement Private, Business & Labour Law van Tilburg Law School.

2. Richtlijn (EU) 2022/2464 van het Europees Parlement en de Raad van 14 december 2022 tot wijziging van Verordening (EU) nr. 537/2014, Richtlijn 2004/109/EG, Richtlijn 2006/43/EG en Richtlijn 2013/34/EU, met betrekking tot duurzaamheidsrapportering door ondernemingen (PbEU 2022, L 322).

3. Het andere artikel in dit nummer van het Tijdschrift voor Jaarrekeningenrecht heeft als titel "De CSRD: de nieuwe standaard voor duurzaamheidsverslaggeving".

4. De ESRS werkt als een gedelegeerde Verordening rechtstreeks in de Nederlandse wet (geen implementatie in de Nederlandse wet benodigd).

5. Wijziging van de Wet toezicht accountantsorganisaties, de Wet op het financieel toezicht, het Burgerlijk Wetboek en enige andere wetten in verband met de implementatie van richtlijn (EU) 2022/2464 met betrekking tot duurzaamheidsrapportering door ondernemingen (PbEU 2022, L 322). Zie de consultatieversie van het conceptwetsvoorstel en de memorie van toelichting van de invoering duurzaamheidsrapportering, te raadplegen via www.internetconsultatie.nl/implementatiewetduurzaamheidsrapportering/b1# (laatst geraadpleegd op 31 december 2023). Deze consultatie liep van 17

juli 2023 t/m 10 september 2023. Middels een eerder wetsvoorstel ter implementatie van de EU-richtlijn openbaarmaking winstbelasting is reeds geanticipeerd op implementatie van de richtlijn duurzaamheidsrapportering, waardoor de inhoudelijke duurzaamheidsrapporteringsverplichtingen voor ondernemingen kunnen worden uitgevoerd in een AMvB gebaseerd op Boek 2 BW. Het conceptwetsvoorstel bevat daarom vooral aanpassingen van de Auditrichtlijn (Richtlijn 2006/43/EG) en de Transparantierichtlijn (Richtlijn 2004/109/EG) en wijzigt verder weinig aan Boek 2 BW.

6. De consultatieversie van het implementatiebesluit richtlijn duurzaamheidsrapportering en de nota van toelichting bij dit besluit zijn te raadplegen via www.interneconsultatie.nl/duurzaamheidsrapportage/b1 (laatst geraadpleegd op 31 december 2023). Deze consultatie liep van 20 november 2023 t/m 18 december 2023.

7. In dit artikel is de stand van de wet- en regelgeving opgenomen, zoals bekend op 31 december 2023.

8. Richtlijn 2014/95/EU van het Europees Parlement en de Raad van 22 oktober 2014 tot wijziging van Richtlijn 2013/34/EU met betrekking tot de bekendmaking van niet-financiële informatie en informatie inzake diversiteit door bepaalde grote ondernemingen en groepen (PbEU L 330).

9. Zie hierover in onze eerdere bijdrage voor dit tijdschrift getiteld "De CSRD: de nieuwe standaard voor duurzaamheidsverslaggeving".

Boekjaren startend op of vanaf	Van toepassing op:
1 januari 2025	Grote ¹¹ ondernemingen
1 januari 2026	Beursgenoteerd MKB m.u.v. micro-ondernemingen ¹²
1 januari 2028	Niet-EU-ondernemingen

In de volgende paragrafen zullen verschillende vrijstellingen worden besproken, waaronder de vrijgestelde dochteronderneming, de vrijgestelde tussenholding, en de vrijstelling middels gefaseerde toepassing.

1.1. Vrijstelling binnen concernverhoudingen

1.1.1. Vrijstelling voor geconsolideerde dochteronderneming

Op grond van het nieuwe artikel 19 bis lid 9 van Richtlijn 2013/34/EU (“EU-Jaarrekeningrichtlijn”), zoals gewijzigd door artikel 1 onderdeel 4 CSRD, wordt een dochteronderneming vrijgesteld van de duurzaamheidsrapportingsverplichtingen indien deze dochteronderneming is opgenomen in het geconsolideerde duurzaamheidsverslag van de moederonderneming en mits dat geconsolideerde verslag is opgesteld conform de CSRD of op een wijze die gelijkwaardig is aan de CSRD.¹³ Een dergelijk vrijgestelde dochteronderneming dient hierbij in haar bestuursverslag informatie op te nemen over het geconsolideerde duurzaamheidsverslag van het groepshoofd.¹⁴ Het groepshoofd dient op haar beurt te vermelden welke in de consolidatie opgenomen dochterondernemingen zijn vrijgesteld van jaarlijkse of geconsolideerde duurzaamheidsrapportering op grond van artikel 19 bis, lid 9, respectieve-

lijk artikel 29 bis, lid 8.¹⁵ Deze vrijstelling kan overigens niet worden gebruikt door een grote dochteronderneming die een OOB is in de zin van artikel 2 lid 1 sub a EU-Jaarrekeningrichtlijn (kort gezegd: beursgenoteerde OOB’s).¹⁶

1.1.2. Vrijstelling voor geconsolideerde tussenholding

Eenzelfde vrijstelling geldt voor een moederonderneming die tevens een dochteronderneming is van een andere moederonderneming indien de moederonderneming en haar dochterondernemingen opgenomen zijn in het overeenkomstig artikel 29 en artikel 29 bis EU-Jaarrekeningrichtlijn opgestelde geconsolideerde duurzaamheidsverslag van een groter geheel. Deze vrijstelling voor dergelijke ‘tussenhoudsters’ is neergelegd in het nieuwe artikel 29 bis lid 8 van de EU-Jaarrekeningrichtlijn, zoals gewijzigd door artikel 1 onderdeel 7 van de CSRD, waarbij ook hier als voorwaarde geldt dat de vrijgestelde tussenhouster alsook haar moederonderneming een verwijzing opnemen naar het geconsolideerde verslag van de moederonderneming met daarin vermeld welke in de consolidatie opgenomen dochterondernemingen zijn vrijgesteld. Ook hier geldt dat deze vrijstelling niet kan worden toegepast door grote tussenhoustermaatschappijen die als OOB in de zin van artikel 2 lid 1 sub a EU-Jaarrekeningrichtlijn zijn aangemerkt.¹⁷

10. De grote OOB-ondernemingen met meer dan 500 werknemers vallen thans onder de reikwijdte van de NFRD en zullen als eerste groep van ondernemingen onder de CSRD vallen. Het gaat hierbij om OOB’s in de zin van artikel 2 lid 1 sub a EU-Jaarrekeningrichtlijn (zie artikel 1 CSRD), te weten ondernemingen die onder het recht van een lidstaat vallen en waarvan de effecten zijn toegelaten tot de handel op een gereguleerde markt van een lidstaat en om banken en verzekeringsondernemingen voor zover zij meer dan 500 werknemers hebben.

11. Het gaat hier om ondernemingen die twee achtereenvolgende boekjaren op balansdatum tenminste twee van de drie volgende criteria overschrijden: (1) netto-omzet € 40 miljoen, (2) balanstotaal € 20 miljoen en (3) 250 werknemers. Hierbij wordt opgemerkt dat het Europees Parlement heeft goedgekeurd om de groottecriteria voor netto-omzet en balanstotaal met 25% te verhogen (als gevolg van inflatie); zie Commission Delegated Directive amending Directive 2013/34/EU of the European Parliament and of the Council as regards the adjustments of the size criteria for micro, small, medium-sized and large undertakings or groups, C(2023) 7020 final, 17 oktober 2023, te raadplegen via: ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/13912-Adjusting-SME-size-criteria-for-inflation_en (laatst geraadpleegd op 31 december 2023). Deze verhoging wordt pas van kracht indien het in het officiële EU-staatsblad is

gepubliceerd en door de EU-lidstaten in de nationale wetgeving is geïmplementeerd. Voor Nederland is het de verwachting dat in het eerste kwartaal 2024 een definitief besluit wordt genomen over de verhoging van de groottecriteria en dat rechtspersonen deze ook over boekjaar 2023 mogen toepassen.

12. Voor middelgrote en kleine beursondernemingen geldt dat zij kunnen kiezen om pas vanaf 1 januari 2028 onder de CSRD te vallen.

13. Artikel 1 onderdeel 4 CSRD (nieuw artikel 19 bis lid 9 EU-Jaarrekeningrichtlijn).

14. Daarbij gelden drie vereisten: (i) opnemen van de naam en zetel van de moederonderneming in het bestuursverslag van de dochteronderneming; (ii) opnemen van een weblink naar het geconsolideerde bestuursverslag van de moederonderneming in het bestuursverslag van de dochteronderneming; en (iii) opnemen van een expliciete mededeling in het bestuursverslag van de dochteronderneming dat zij deze de vrijstelling toepast; zie artikel 1 onderdeel 4 CSRD (nieuw art. 19 bis lid 9 EU-Jaarrekeningrichtlijn).

15. Artikel 1 onderdeel 7 CSRD (nieuw artikel 29 bis lid 4 EU-Jaarrekeningrichtlijn).

16. Artikel 1 onderdeel 4 CSRD (nieuw art. 19 bis lid 10 EU-Jaarrekeningrichtlijn).

17. Artikel 1 onderdeel 7 CSRD (nieuw art. 29 bis lid 9 EU-Jaarrekeningrichtlijn).

Indien de uiteindelijke moederonderneming van de (vrijgestelde) dochteronderneming in een niet-EU land is gevestigd, dan kan de dochteronderneming zijn vrijgesteld van de CSRD indien in het geconsolideerd bestuursverslag wordt gerapporteerd conform de CSRD dan wel volgens standaarden die gelijkwaardig aan ESRS worden geacht.¹⁸ De Europese Commissie (“EC”) krijgt de bevoegdheid om te bepalen of sprake is van gelijkwaardige standaarden voor duurzaamheidsrapportering uit derde landen, ten einde de samenhang tussen duurzaamheidsrapporteringvereisten en financiële verslagleggingsvereisten te waarborgen.¹⁹ De gedachte achter de vrijstelling binnen een groep is vergelijkbaar met de gedachte achter het vrijstellingsregime voor het opstellen van een geconsolideerde jaarrekening en geconsolideerd bestuursverslag op grond van artikel 2:408 BW, namelijk het verstrekken van een volledig beeld in een geconsolideerd jaarverslag van een groter geheel. Tegelijkertijd dient te worden opgemerkt dat de consolidatievrijstellingen voor de jaarrekening en de vrijstellingen voor het duurzaamheidsverslag niet gelijk lopen.²⁰ Het kan namelijk voorkomen dat een onderneming is vrijgesteld van de verplichting om een geconsolideerde jaarrekening op te stellen, maar toch verplicht is om een geconsolideerd duurzaamheidsverslag op te maken.²¹ Daarbij dienen de genoemde vrijstellingen voor het opstellen van het duurzaamheidsverslag onafhankelijk van de vrijstellingen voor het opstellen van financiële verslaggeving te worden beoordeeld.²²

Daarnaast is het zo dat de consolidatiekring voor het opstellen van een jaarrekening en die van het opstellen van een duurzaamheidsverslag niet aan elkaar gelijk zijn.²³ De vraag is of dit gewenst is.

Daarbij moet worden gewaakt dat dit niet leidt tot een gebrek aan afstemming tussen de financiële en duurzaamheidsinformatie (hetgeen de connectiviteit tussen de duurzaamheidsinformatie en de financiële informatie niet ten goede komt). Dit laatste zou ook een ongewenste uitkomst zijn.²⁴

1.1.3. Uitzondering op vrijstelling voor dochteronderneming

Op de vrijstelling voor een dochteronderneming wordt een uitzondering gemaakt indien de situatie of het risicobeheer van deze dochteronderneming wezenlijk verschilt van de moederonderneming of de overige dochterondernemingen binnen de groep. Het is noodzakelijk dat moederondernemingen die op groepsniveau rapporteren “een adequaat inzicht verschaffen in de risico’s voor en effecten van hun dochterondernemingen, met inbegrip van informatie over hun passende zorgvuldigheidsprocedures”.²⁵ Het volgende voorbeeld zal dit illustreren:²⁶

18. Indien duurzaamheidsstandaarden als gelijkwaardig zijn beoordeeld, kunnen lidstaten op grond van artikel 23 lid 1 van Richtlijn 2004/109/EG (“EU-Transparantiërictlijn”) ontheffing verlenen aan de ondernemingen uit derde landen. In Nederland voorziet art. 5:25v Wft reeds in deze mogelijkheid voor ontheffing. Dit artikel zal ook gaan zien op de duurzaamheidsverslaggeving en behoeft dan ook geen aanpassing; zie concept MvT bij consultatieversie van het wetsvoorstel ter implementatie van de CSRD, p. 10, te raadplegen via: www.internetconsultatie.nl/implementatiewetduurzaamheidsrapportering/b1 (laatst geraadpleegd op 31 december 2023).
19. Deze bevoegdheid wordt aan de EC toegekend middels een wijziging van artikel 23 lid 4 van de EU-Transparantiërictlijn (zie artikel 2 onderdeel 3 CSRD); zie ook overweging 24 CSRD.
20. Denk voor de consolidatievrijstellingen voor de jaarrekening aan de vrijstellingen in Boek 2 BW, zoals die in de art. 2:403, 2:407 lid 1 sub c en art. 2:408 BW.
21. Zie overweging 26 CSRD. Daarnaast is in de NvT onder de artikelsgewijze toelichting (p. 33) van de consultatie implementatiebesluit aangegeven dat voor bijv. art. 2:408 BW het niet zo is dat een onderneming of rechtspersoon die is vrijgesteld van het opstellen van een geconsolideerd bestuursverslag, daarmee automatisch is vrijgesteld van het opstellen van een geconsolideerde duurzaamheidsrapportering, om het enkele feit dat het duurzaamheidsverslag onderdeel is van het bestuursverslag.
22. In de consultatie implementatiebesluit CSRD is in art. 5 lid 2 wel geregeld dat bij toepassing van de vrijstelling van art. 2:403 BW de dochteronderneming de informatie op basis van de CSRD (naam en zetel van de moedermaatschappij, de weblink en de weblink naar het assurance-oordeel) achterwege mag laten in het geval zij ook de vrijstelling toepast voor het opstellen van een duurzaamheidsverslag, zoals genoemd in art. 5 lid 1 van deze consultatie.
23. De reden hiervan is dat de consolidatiekring voor het opstellen van een (geconsolideerde) jaarrekening is gebaseerd op overheersende zeggenschap, zoals genoemd in art. 2:406 BW, terwijl de consolidatiekring voor het opstellen van een (geconsolideerd) duurzaamheidsverslag is gebaseerd op het begrip dochteronderneming uit art. 2:24a BW.
24. Zie onderdeel 3 uit de commentaarbrief van de RJ aan de EC over de draft delegated act van 7 juli 2023, p. 4, te raadplegen via: www.rjnet.nl/siteassets/archief/uitgebrachte-commentaren/2023/rj-csr-11-b-dasb-commentletter-to-ec-consultation-delegated-act-draft-esrs_web.pdf (laatst geraadpleegd op 31 december 2023). Daarbij komen meer vragen naar voren, zoals het überhaupt kunnen opstellen van een geconsolideerd duurzaamheidsverslag als voor de jaarrekening alleen enkelvoudige informatie beschikbaar is. Of het rapporteren onder de CSRD over de vereisten uit art. 8 van de EU-Taxonomieverordening (deel van de omzet, capex en opex dat ecologisch duurzame activiteiten vertegenwoordigen), terwijl voor de jaarrekening gebruik kan worden gemaakt van een consolidatievrijstelling en voor de duurzaamheidsinformatie niet.
25. Zie overweging 26 CSRD, dit is neergelegd in hoofdstuk 7.6 in Bijlage I van de Delegated Act (“DA”) ESRS 1 zoals vastgesteld door de EC op 31 juli 2023. Deze eerste set ESRS is op 18 oktober 2023 aangenomen door het Europees Parlement (“EP”) en op 22 december 2023 gepubliceerd in het officiële EU-staatsblad. Zie Gedelegeerde Verordening (EU) 2023/2772 van de Commissie van 31 juli 2023 tot aanvulling van Richtlijn 2013/34/EU van het Europees Parlement en de Raad wat betreft standaarden voor duurzaamheidsrapportage, 22 december 2023, te raadplegen via http://data.europa.eu/eli/reg_del/2023/2772/oj (laatst geraadpleegd op 31 december 2023).
26. Dit voorbeeld is gebaseerd op basis van twee andere voorbeelden die genoemd zijn in het agendapaper 05-01 van EFRAG dat op 12 september 2022 in de Sustainability Reporting Board van EFRAG is besproken.

Stel dat een moederonderneming een wereldwijd retailconcern is dat verschillende soorten producten verkoopt, waaronder elektronica, kleding en huishoudelijke artikelen. Het retailconcern heeft winkels over de hele wereld en opereert in verschillende markten. Eén van de dochterondernemingen van het retailconcern is een grote onderneming die zich specialiseert in de productie en verkoop van plastic verpakkingen voor producten. Deze dochteronderneming opereert in een gebied waar de kwestie van plasticvervuiling en de impact op het milieu zeer urgent is. De dochteronderneming staat daarbij onder toenemende druk van lokale en internationale belanghebbenden, zoals consumenten, overheden en milieuorganisaties, om te verduurzamen en plastic afval te verminderen.

Ondanks dat de moederonderneming een wereldwijd retailconcern is, is de impact van de plasticverpakkingenindustrie op het milieu slechts een klein onderdeel van haar geconsolideerde activiteiten. Het retailconcern kan zich richten op bredere duurzaamheidsdoelstellingen, zoals energiebesparing, CO₂-reductie en verantwoorde toeleveringsketens, terwijl de dochteronderneming zich specifiek moet richten op het oplossen van de problemen met plasticvervuiling. In het geconsolideerde bestuursverslag van de moederonderneming kunnen weliswaar duurzaamheidsdoelstellingen worden opgenomen, maar de specifieke impact van plasticvervuiling van de dochteronderneming zou mogelijk niet voldoende worden benadrukt. Er dient daarom afzonderlijk te worden gerapporteerd over de inspanningen van de dochteronderneming om duurzaamheidsprocedures te implementeren om de milieueffecten van plasticverpakkingen te verminderen. In dit geval zou de dochteronderneming dan ook niet worden vrijgesteld van de duurzaamheidsrapporteringverplichtingen, omdat de duurzaamheidskwestie van plasticvervuiling voor haar materieel is en mogelijk niet voldoende wordt weerspiegeld in het geconsolideerde bestuursverslag van de moederonderneming vanwege de specifieke aard van haar activiteiten en impact op het milieu. De CSRD verplicht de rapporterende onderneming om een adequaat inzicht te verschaffen in de risico's voor en de effecten van de betrokken dochteronderneming.²⁷

1.1.4. Gelijkwaardige standaarden

De EC heeft nog geen standaarden aangewezen als gelijkwaardige standaarden. De EC en EFRAG²⁸ hebben bij het opstellen geprobeerd om de ESRS zoveel mogelijk af te stemmen op andere internationale standaarden, zoals die van de *International Sustainability Standards Board* ("ISSB") en die van de *Global Reporting Initiative* ("GRI"), om maximale interoperabiliteit te bereiken.²⁹ Dit houdt het voorkomen van onnodige versnippering van de regelgeving in, die negatieve gevolgen kan hebben voor ondernemingen die wereldwijd actief zijn. Daardoor dienen de Europese duurzaamheidsstandaarden bij te dragen aan het proces van convergentie van de duurzaamheidsverslaggevingsnormen op mondiaal niveau door de werkzaamheden van de ISSB te ondersteunen.

In de inmiddels vastgestelde ESRS is het risico van inconsistente rapporteringsverplichtingen voor wereldwijd opererende ondernemingen verminderd door de inhoud van mondiale basisnormen van de ISSB te integreren. De duurzaamheidsstandaarden van de ISSB, die voor een deel nog moeten worden ontwikkeld, hebben als voorwaarde dat de inhoud van de basisnormen consistent moet zijn met het rechtskader van de EU en de doelstellingen van de Europese Green Deal.³⁰ Dit om te voorkomen dat deze normen niet op elkaar aansluiten met als gevolg dat deze ondernemingen meerdere rapporteringen moeten opstellen. Dit is voor de eerste twee standaarden van de ISSB gedaan,³¹ maar voor de toekomstige IFRS S-standaarden is het van belang dat ISSB zich aanpast aan de Europese standaarden, wil sprake zijn van maximale interoperabiliteit, omdat de ESRS al definitief zijn vastgesteld. De vraag is op welke wijze de interoperabiliteit vorm gaat krijgen voor toekomstige duurzaamheidsstandaarden van de ISSB. De interoperabiliteit vereenvoudigt mogelijk het proces van het gelijkwaardig verklaren van standaarden, aangezien de definities en basisnormen/uitgangspunten zoveel mogelijk op elkaar worden afgestemd. Daarbij wordt wel opgemerkt dat de ISSB het uitgangspunt van een enkel materialiteitsperspectief hanteert, terwijl de CSRD/ESRS zijn gebaseerd op een dubbele materialiteitsperspectief.

27. Artikel 1 onderdeel 7 CSRD (nieuw artikel 29 bis lid 4 van de EU-Jaarrekeningrichtlijn).

28. Voorheen: de European Financial Reporting Advisory Group. EFRAG is aangewezen door de EC om de ESRS op te stellen.

29. Zie de gedelegeerde verordening van de EU, de DA ESRS 1, van 31 juli 2023, paragraaf 2. Zie daarnaast het statement dat EFRAG en GRI hebben gepubliceerd op 4 september 2023 over de hoge mate van interoperabiliteit tussen de ESRS en de GRI standaarden. Ook voor de standaarden van de ISSB geldt dat sprake is van een hoge mate van interoperabiliteit tussen de ESRS en de uitgebrachte IFRS S-standaarden (IFRS S1 en IFRS S2), zoals blijkt uit paper

04-02 van de EFRAG Sustainability Reporting Board meeting van 23 augustus 2023.

30. Zie agendapapers 02.01 en 02.02 van EFRAG die op 20 juli 2022 in de Sustainability Reporting Board van EFRAG zijn besproken. Deze papers geven aan welke verschillen tussen ESRS 1 en 2 enerzijds en IFRS S1 anderzijds bestaan en of deze op elkaar kunnen worden afgestemd. Daarnaast wordt in het EFRAG-paper 04-02 van 23 augustus 2023 ingegaan op de verschillen tussen ESRS 2 en ESRS E1 en IFRS S1 en S2.

31. IFRS S1 bevat de algemene vereisten voor toelichtingen van duurzaamheidsinformatie en IFRS S2 bevat klimaatgerelateerde toelichtingen.

- 1.2. Tijdelijke vrijstellingen in de vorm van gefaseerde toepassing van de rapportage-eisen gefaseerde toepassing kennen. In tabel B zijn de rapportage-eisen met een gefaseerde toepassing³² opgenomen:

De tijdelijke vrijstellingen bestaan uit diverse bepalingen, waaronder rapportage-eisen die een

Tabel B: rapportage-eisen met gefaseerde toepassing

ESRS	Toelichtingsvereiste	Voor alle ondernemingen	Voor ondernemingen en groepen < 750 werknemers	
			Jaar 1	Jaar 2
ESRS 2	Uitsplitsing totale opbrengsten naar significante ESRS-sector en de lijst van additionele significante ESRS-sectoren	Vanaf toepassingsdatum vermeld in art. 29 ter lid 1 EU Jaarrekeningrichtlijn (4 maanden na uiterlijk 30 juni 2024)		
ESRS 2/ESRS E1-E5	Beoogde financiële effecten	Jaar 1: mag worden weggelaten Jaar 1-3: alleen kwalitatieve informatie*		
ESRS E1	Datapunten scope 3 en totale broeikasgasemissies		Mag worden weggelaten	
ESRS E4	Alle toelichtingsvereisten		Mag worden weggelaten	Mag worden weggelaten
ESRS S1	Bepaalde toelichtingsvereisten en datapunten	Jaar 1: mag worden weggelaten		
ESRS S1	Alle toelichtingsvereisten		Mag worden weggelaten	
ESRS S2-S4	Alle toelichtingsvereisten		Mag worden weggelaten	Mag worden weggelaten
		* met beperkte uitzonderingen		

Daarnaast bestaan er vrijwillige toelichtingen, die in eerdere versies van de ESRS nog verplicht waren. Hierbij kan worden gedacht aan een transitieplan voor biodiversiteit en ecosystemen (ESRS E4) en informatie over leefbare lonen, sociale bescherming en veiligheids- en gezondheidsmaatstaven van werknemers niet in loondienst (ESRS S1). Ook is de toelichting, waarom de onderneming een bepaald duurzaamheidsonderwerp (d.w.z. de rapportage-eisen van een onderwerpspecifieke standaard) als niet materieel beschouwt, een vrijwillige toelichting geworden. Dit geldt echter niet voor ESRS E1 (Klimaatverandering) op grond van alinea 32 van ESRS 1 en alinea 57 van ESRS 2. Omdat sprake is van vrijwillige toelichtingen, hebben we deze niet verder behandeld in dit artikel.

- 1.3. De (tijdelijke) vrijstelling voor EU-dochter(s) van de moederonderneming buiten de EU

Indien sprake is van een moederonderneming buiten de EU met EU-dochters die onder de CSRD vallen, dan kan tijdelijk gebruik worden gemaakt van de zogenaamde kunstmatige consolidatievrijstelling.³³ Dit houdt in dat de grootste EU-dochter (gemeten naar omzet³⁴) een geconsolideerd duurzaamheidsverslag opstelt voor haar eigen dochters (ongeacht of deze onder de CSRD vallen) en voor andere EU-dochters van de niet-EU-moeder die onder de CSRD vallen. De verschillende EU-dochters zijn dan vrijgesteld om zelf een (enkelvoudig) duurzaamheidsverslag op te stellen op basis van de CSRD. Dit geldt echter niet indien één van de EU-dochters beursgenoteerd is in de EU, dan dient deze EU-dochter zelfstandig te rapporteren en kan zij geen gebruik maken van deze vrijstelling.

32. Zie bijlage C van de DA ESRS 1 (EC) 'Lijst van ingefaseerde rapporteringseisen'.

33. Art. 40 bis EU-Jaarrekeningrichtlijn bevat de verplichting voor EU-dochters om het geconsolideerde duur-

zaamheidsverslag over de hele groep (als ware opge-

maakt door de uiteindelijke moeder) openbaar te maken. 34. De grootte van de EU-onderneming wordt bepaald op basis van de omzet in ten minste één van de laatste vijf jaar.

Deze vrijstelling geldt tot 6 januari 2030 (dat is: zeven jaar na de inwerkingtreding van de CSRD).³⁵ Na deze periode van zeven jaar dient iedere EU-dochter die onder de CSRD valt zelf een duurzaamheidsverslag op te stellen, tenzij de niet-EU moeder een geconsolideerd duurzaamheidsverslag opstelt op basis van de CSRD of op basis van gelijkwaardige standaarden. Zoals in de andere bijdrage in dit tijdschrift³⁶ is toegelicht, geldt deze verplichting alleen voor niet-EU-ondernemingen met meer dan € 150 miljoen aan activiteiten binnen de EU in elk van de laatste twee opeenvolgende boekjaren en die ofwel een EU-bijkan- toor hebben met netto-omzet van meer dan € 40 miljoen in de EU ofwel een EU-dochteronderneming die groot is of beursgenoteerd (klein of middelgroot).³⁷ De verplichting tot het opstellen van een geconsolideerd duurzaamheidsverslag door de niet-EU-moeder geldt vanaf 1 januari 2028. Alleen in een dergelijk geval hoeven de EU-dochters van deze niet-EU-moeder zelf geen duurzaamheidsverslag op te stellen, tenzij sprake is van de genoemde uitzondering (dat de situatie en het risicobeheer van deze dochteronderneming wezenlijk verschilt van dat van de moederonderneming).

De genoemde vrijstelling is gelijk aan de vrijstelling voor dochterondernemingen die in paragraaf 1.1.1 is genoemd.

2. Praktische voorbeelden

Deze paragraaf belicht een aantal praktische voorbeelden om de toepassing van de CSRD te verduidelijken, onder meer ten aanzien van de gevolgen van de CSRD voor niet-EU-ondernemingen en de mogelijke vrijstellingen die gelden in geval van geconsolideerde rapportering. Deze voorbeelden hebben betrekking op de toepassing van de CSRD op een grote EU-onderneming met vooral omzet buiten de EU en op een beursgenoteerde Amerikaanse moeder met dochters binnen en buiten de EU.

2.1. Grote EU-onderneming met vooral omzet buiten de EU

Figuur 1: BV/NV in Nederland met vooral omzet buiten de EU

In het voorbeeld in figuur 1 is een BV/NV opgenomen die aan het hoofd staat van een groep, die als groot is geclassificeerd en die is gevestigd in Nederland. Zij heeft een (geconsolideerde) netto-omzet van in totaal € 45 miljoen, waarvan door de dochter in de Verenigde Staten van Amerika (“VS”) € 23 miljoen, door de Belgische dochter € 5 miljoen en door de Japanse dochter € 17 miljoen wordt behaald. Ongeacht de omzet van deze BV of NV binnen de EU of buiten de EU wordt behaald, de BV of NV valt onder de CSRD (met ingang van 1 januari 2025) en moet om die reden een duurzaamheidsverslag opstellen.

2.2. Beursgenoteerde Amerikaanse moeder met dochters binnen en buiten de EU

Figuur 2: Beursgenoteerde Amerikaanse moeder met dochters binnen en buiten de EU

In figuur 2 gaat het om een Amerikaanse groep, beursgenoteerd in de VS. Zij heeft twee grote dochters, één in de VS en één in Nederland. Daarnaast heeft zij een middelgrote dochter in het Verenigd Koninkrijk (“VK”).

Voor de vraag of de Amerikaanse Inc. zelf onder de CSRD valt, is het van belang om na te gaan of deze Amerikaanse groep op geconsolideerd niveau meer dan € 150 miljoen aan netto-omzet in de EU heeft behaald in elk van de laatste twee afgelopen jaren. Is daarvan sprake, dan dient deze Amerikaanse moeder als niet-EU-moeder een duurzaamheidsverslag op te stellen vanaf 1 januari 2028. Het duurzaamheidsverslag van de Amerikaanse beursgenoteerde Inc. (moeder) moet voldoen aan de verslag-

35. Artikel 1 onderdeel 16 CSRD (nieuw art. 48 decies van de EU-Jaarrekeningrichtlijn).
 36. Het andere artikel in dit nummer van dit tijdschrift heeft als titel “De CSRD: de nieuwe standaard voor duurzaamheidsverslaggeving”.
 37. Zie artikel 1 onderdeel 14 en artikel 5 onderdeel 2 van de CSRD.
 38. Artikel 1 onderdeel 14 CSRD (nieuw art. 40 ter van de EU-Jaarrekeningrichtlijn) waarin de termijn is gesteld op 30 juni 2024. Op basis van een EU-voorstel zijn de termijnen

voor deze twee ESRS verlengd van 30 juni 2024 naar 30 juni 2026; zie ‘Voorstel tot Besluit van het Europees Parlement en de Raad tot wijziging van Richtlijn 2013/34/EU wat betreft de termijnen voor het vaststellen van standaarden voor duurzaamheidsrapportage voor bepaalde sectoren en voor bepaalde ondernemingen uit derde landen’, COM(2023) 596 final, 17 oktober 2023, te raadplegen via: eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=omnat%3ACOM_2023_0596_FIN (laatst geraadpleegd op 31 december 2023).

gevingsvereisten volgens de ESRS die gelden voor niet-EU-moederondernemingen dan wel standaarden die als gelijkwaardig worden verklaard door de EC. Deze ESRS voor niet-EU ondernemingen moeten zijn goedgekeurd door de EC.³⁸

De grote BV in Nederland moet vanaf 1 januari 2025 een duurzaamheidsverslag opstellen. Indien de Amerikaanse moeder een duurzaamheidsverslag opstelt voor de gehele groep dat voldoet aan de genoemde ESRS dan wel aan standaarden die gelijkwaardig zijn verklaard door de EC, hoeft de grote Nederlandse dochteronderneming geen duurzaamheidsverslag op te stellen. Is de netto-omzet in de EU van de Amerikaanse groep op geconsolideerd niveau minder dan € 150 miljoen in elk van de afgelopen twee jaren, dan dient alleen de Nederlandse BV een duurzaamheidsverslag op te stellen dat moet voldoen aan de eerste set ESRS die is bestemd voor grote ondernemingen. De Amerikaanse moeder valt dan niet onder de CSRD, omdat deze netto-omzet beneden de grens blijft van € 150 miljoen (in elk van de afgelopen twee jaren).

In dit voorbeeld heeft de Nederlandse BV geen dochterondernemingen, maar indien daarvan sprake is, bijvoorbeeld een dochteronderneming in Japan, dan moet zij een geconsolideerd duurzaamheidsverslag opstellen inclusief die van de Japanse dochteronderneming.

In het geval de Nederlandse BV een grote dochteronderneming heeft in de EU, bijv. in België, dan geldt ook dat een geconsolideerd duurzaamheidsverslag moet worden opgesteld inclusief de Belgische dochteronderneming. De Belgische dochteronderneming kan dan gebruik maken van de vrijstelling voor dochterondernemingen, onder de voorwaarde dat het risicobeheer van deze dochteronderneming niet wezenlijk verschilt van dat van de Nederlandse moedermaatschappij (die in dat geval een tussenhouderster is).

Zou de Nederlandse BV in plaats van één dochteron-

derneming in België, een Belgische dochteronderneming hebben die aan het hoofd staat van een groep van ondernemingen waarvan een aantal ondernemingen onder de CSRD valt, dan kan zij, zoals al aangegeven in paragraaf 1.3, voor de gehele groep van ondernemingen een geconsolideerd duurzaamheidsverslag opstellen. Dit geconsolideerd duurzaamheidsverslag omvat dan alle ondernemingen in de groep (dus ook die ondernemingen die niet onder de CSRD vallen). De ondernemingen in de groep van deze Nederlandse BV die onder de CSRD vallen hoeven dan tot 6 januari 2030 geen eigen duurzaamheidsverslag op te stellen (kunstmatige consolidatievrijstelling). Deze vrijstelling geldt echter niet voor een grote onderneming in de groep die als OOB in de zin van art. 2 lid 1 sub a EU-Jaarrekeningrichtlijn is aangemerkt.

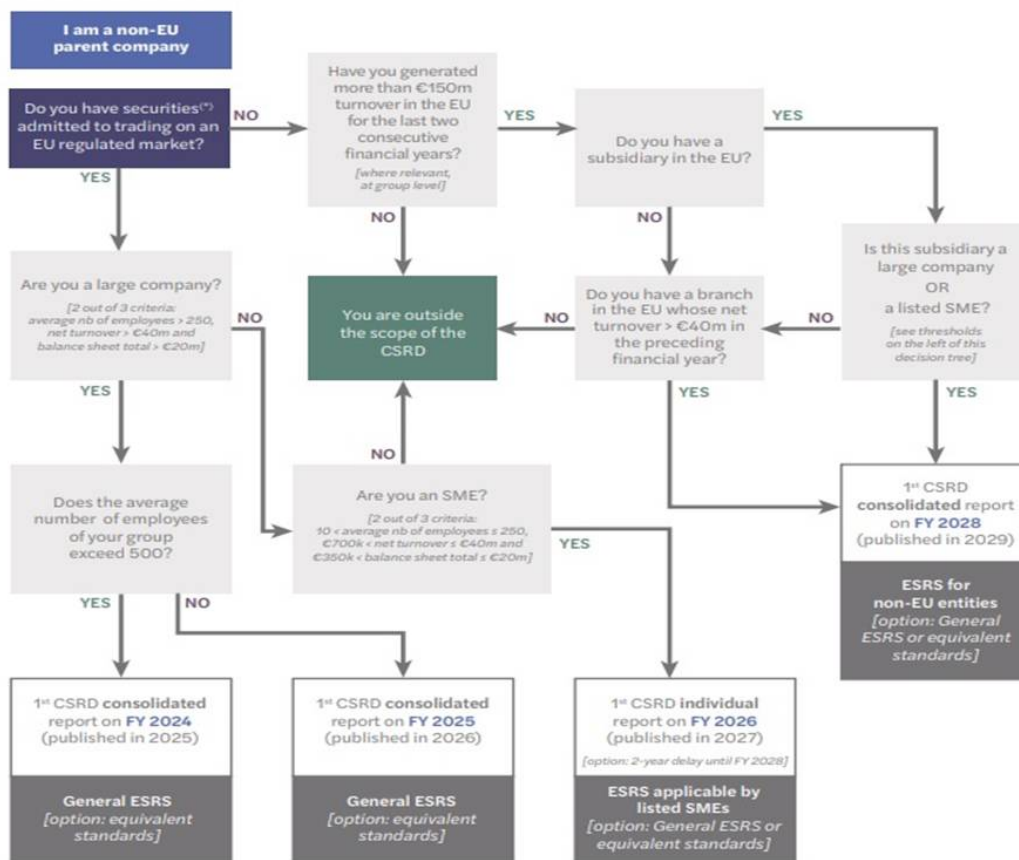
Zoals gezegd is de CSRD onder voorwaarden ook van toepassing op niet-EU-ondernemingen die zijn genoteerd aan een EU-gereguleerde markt, vanwege een aanpassing in artikel 4 van de EU-Transparantierichtlijn op grond van artikel 2 CSRD. Stel dat in het voorbeeld, zoals weergegeven in figuur 2, de grote dochteronderneming in de VS is genoteerd aan de Euronext index (i.e. een EU-gereguleerde markt), dan dient zij in 2025 te rapporteren over boekjaar 2024 indien deze onderneming meer dan 500 werknemers heeft én ofwel een netto-omzet van € 40 miljoen ofwel een balanstotaal van € 20 miljoen.³⁹ Wanneer de VS-dochteronderneming minder dan 500 werknemers heeft, maar meer dan 250 werknemers, *ceteris paribus*, dan dient zij in 2026 te rapporteren over boekjaar 2025.⁴⁰ In geval de VS-dochteronderneming, of bijvoorbeeld de middelgrote VK-onderneming in dit geval, wél aan een EU-gereguleerde beurs is genoteerd maar niet als groot zou worden gekwalificeerd, dan dient deze onderneming als uitgangspunt in 2027 te rapporteren over boekjaar 2026.⁴¹ Figuur 3 geeft een stroomschema weer, opgesteld door Mazars, van de toepassing van de CSRD in geval van niet-EU-moederondernemingen.⁴²

39. De EP heeft goedgekeurd om de groottecriteria voor netto-omzet en balanstotaal met 25% te verhogen (als gevolg van inflatie). Zie Commission Delegated Directive amending Directive 2031/34/EU of the European Parliament and of the Council as regards the adjustments of the size criteria for micro, small, medium-sized and large undertakings or groups, C(2023) 7020 final, 17 oktober 2023, te raadplegen via ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/13912-Adjusting-SME-size-criteria-for-inflation_en (laatst geraadpleegd op 31 december 2023). Deze verhoging wordt pas van kracht indien het in het officiële EU-staatsblad is gepubliceerd en door de EU-lidstaten in de nationale wetgeving is geïmplementeerd.

40. Heeft de onderneming minder dan 250 werknemers, maar zowel een netto-omzet van meer dan € 40 miljoen als een balanstotaal van € 20 miljoen, dan geldt ook dat zij over boekjaar 2025 moet rapporteren, dus in 2026.

41. Met een mogelijkheid om gebruik te maken van de transitieperiode van twee jaar voor EU-beursgenoteerde MKB-ondernemingen ('opt-out').

42. Deze figuur is opgesteld door Mazars, waarbij is uitgegaan van een niet-EU moedermaatschappij. Mazars heeft ook nog een stroomschema opgenomen waarbij is uitgegaan van een EU-dochteronderneming. Ook Greenomy heeft een stroomschema opgesteld, voor niet-EU ondernemingen die aan een EU-gereguleerde beurs zijn genoteerd.

(*) All classes of securities negotiable on the capital market (e.g. shares, bonds etc.).
If you are an issuer of debt securities only, their denomination per unit shall be < €100k, otherwise answer "NO" to this question.

Figuur 3: Toepassing CSRD op een niet-EU-moederonderneming

3. Ter afsluiting

De CSRD vormt een belangrijk ijkpunt op het gebied van duurzaamheidsrapporteringen en wordt beschouwd als essentieel instrument van de EU om de transitie naar een duurzame economie te ondersteunen. In deze bijdrage zijn de vrijstellingen in de CSRD beschreven en geïllustreerd met een aantal (praktijk)voorbeelden. Op basis van de beschreven reikwijdte en vrijstellingen is onze aanbeveling aan de Nederlandse wetgever om de connectiviteit tussen de jaarrekening en het duurzaamheidsverslag zoveel mogelijk te behouden door de uitgangspunten gelijk te houden. Dit houdt in dat van dezelfde consolidatiekring moet worden uitgegaan en dat de vrijstellingen die worden toegepast voor de jaarre-

kening ook mogen worden toegepast voor het duurzaamheidsverslag.

Daarnaast bevelen we aan om aan te geven op welke wijze uiteindelijk wordt omgegaan met de consolidatievrijstellingen voor duurzaamheidsinformatie, zoals die ook gelden voor de jaarrekening. Tevens is het van belang dat EFRAG met meer implementatie-guidance komt over de specifieke technische aspecten bij het consolideren van duurzaamheidsinformatie. Dit is met name van belang in situaties waarin de financiële informatie in de jaarrekening op een enkelvoudige basis is opgesteld, terwijl de duurzaamheidsinformatie op geconsolideerde basis is opgesteld, of in geval van andere verschillen.